

IRENA SAWICKA.

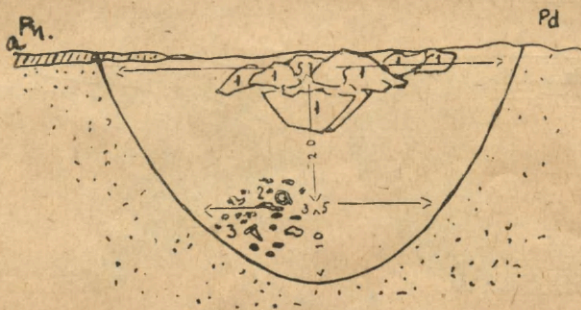
GRÓB Z OKRESU CESARSTWA RZYMSKIEGO Z SOBOLEWA (POW. GARWOLIŃSKI).

(Un tombeau à incinération de l'époque romaine III à Sobolew,
distr. Garwolin).

W kierunku zachodnim od wsi Sobolew, w sąsiedztwie miejscowego katolickiego cmentarza, znajduje się duża wydma, którą przecina droga prowadząca do wsi Teofilów.

Wydma ta jest naogół bardzo zniszczona, jedynie w stronie zachodniej zachował się częściowo wał piaszczysty. Na mocno rozwianym południowym stoku tegoż znajdował się grób ciałopalny jamowy, górną swą powierzchnią dosięgający próchnicy, która w tem miejscu jest dalej rozwiewana.

Zabarwienie ziemi, różniące się wybitnie od otaczającego piasku wydmowego, pozwoliło dokładnie stwierdzić kształt i wymiary jamy, uwidocznione na dołączonym profilu (rys. 1).

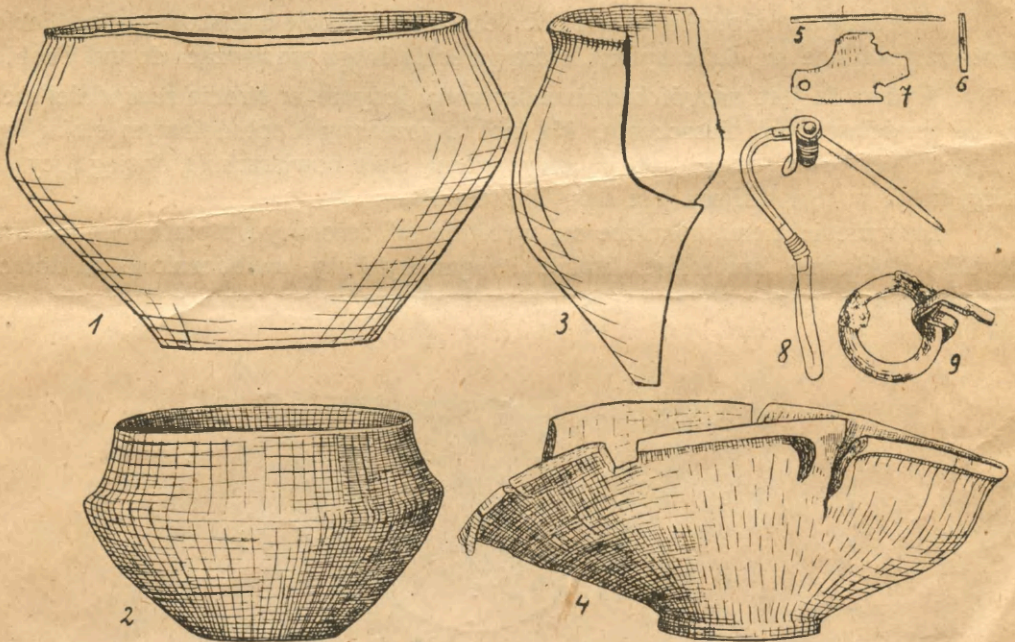
Rys. 1. Sobolew, pow. garwoliński. Przekrój pionowy grobu jamowego. 1—Fragmenty naczyń, 2—sprzączka, 3—fibula; a—szczątki próchnicy. Skala 1 : 10.

Tuż pod zwaną warstwą próchnicy leżały w położeniu pochylm lub poziomem liczne fragmenty ceramiki, pochodzące z czterech naczyń. Fragmenty te, skupione w wierzchniej warstwie 10 cm grubości częściowo przylegały do siebie ściśle. Drobne ułamki węgla znajdowały się w górnej części jamy; bliżej dna natomiast (20—30 cm) brak ich, lecz ziemia była tu czarniejsza i barwiła ręce tak, jak węgiel. Ułamki kości bardzo drobne były rozproszone na przestrzeni całej jamy, większe skupienie znaczniejszych fragmentów (za dotknięciem rozsypywały się) znajdowało się bliżej dna (20—30 cm).

Rozmieszczenie przedmiotów metalowych, należących do inwentarza grobu, przedstawiało się jak następuje: drobniutkie stopy brązowe w liczbie 4-ch i blaszka brązowa leżały na głębokości 12—14 cm, ułamek igły i szpili 14—16 cm, sprzączka żelazna 18 cm, fibula około 23 cm.

Z fragmentów ceramiki dały się zrekonstruować 4 naczynia.

Misa (rys. 2, № 4) grubej roboty, glina z domieszką drobnotłuczonego granitu; powierzchnia gładzona; barwa jasna, czerwonawa. Dno dobrze wykształcone, wklęsłe od spodu; krawędź wywinięta, tuż pod krawędzią maleńkie uszko nieprzedziurawione. Na skutek działania ognia zasadniczy kształt misy uległ zdeformowaniu, działanie to uwidacznia się również w zabarwieniu i porowatości tej części, która mu więcej podległa. Wymiary: wys. 93—110 mm, śr. dna 82 mm, śr. u krawędzi 270 mm, szer. uszka 13 mm.

Rys. 2. Sobolew, pow. garwoliński. № 1—4 naczynia gliniane, $\frac{1}{4}$ w. n.; 5—fragment drutu brązowego; 6—fragment igły brązowej z uszkiem; 7—blaszka brązowa; 8—fibula brązowa; 9—sprzączka żelazna. № 5—9 $\frac{1}{2}$ w. n.

Duże naczynie (rys. 2, № 1) grubej roboty barwy ciemnej, czerwonawej. Kształt zbliżony do podwójnego stożka o ściętych wierzchołkach; krawędź lekko wywinięta. Zdeformowane częściowo przez ogień.

Wymiary: Wys. 170 mm, najw. śr. 270 mm na wys. 110 mm, śr. dna 116 mm, otworu 229 mm.

Naczynie (rys. 2, № 2) o cienkich ściankach, czerwonej barwy. Poniżej kołnierza brzusic załamuje się wyraźnie, kołnierz lekko pochyły. Ślady działania ognia. Wys. 110 mm, najw. śr. 195 mm na wys. 70—83 mm, śr. dna 78 mm, śr. otworu 162 mm.

Więszy fragment naczynia (rys. 2, № 3) o grubych ściankach szarej barwy o krawędzi wywiniętej. Porowatość, jako wyraźny ślad działania ognia. Wys. 110 mm.

Przechodząc do przedmiotów metalowych należy przedewszystkiem wymienić fibulę bronzową (rys. 2, № 8). Posiada ona kabłąk wąski, spłaszczony od strony spodniej i zlekka facetowany, od wierzchniej zaś lekko zaokrąglony. Kabłąk zakończony prostokątną płytką, przechodzi w wąskie kółko, przez które jest przeprowadzona żelazna oś, zakończona na obu końcach okrągłą profilowaną główką. Wokoło osi obwija się sprężynka 8-miu skrętami po każdej stronie kabłąka. Cięciwa dolna. Nóżka, której podwinięcie tworzy pochewkę na szpilę, przechodząc w cienki drut, obwija się 6-ciu skrętami wokoło dolnej części kabłąka, mającego w tem miejscu kształt prostokątnej płytki. Koniec szpili, stanowiącej przedłużenie sprężynki, złamany. Dł. fibuli 74 mm, dł. osi sprężynki 52 mm.

Sprzączka żelazna (rys. 2, № 9) od paska z grubego drutu, o ramie okrągłej i swobodnie osadzonym na niej kolcu płaskim. Średn. kółka 32 mm., śr. drutu 6 mm.; długość kolca ze względu na jego pogięcie nie da się dokładnie wymierzyć.

Cienka blaszka bronzowa (rys. 2, № 7) z otworkami, prawdopodobnie od nitów. Ułamek igły (rys. 2, № 6) z małym uszkiem i lekkim wgłębieniem w przedłużeniu teżoż. Dł. 150 mm. Ułamek szpili lub teżoż igły (rys. 2, № 5) dł. 41 mm.

Przechodząc do krótkiej charakterystyki grobu z Sobolewa i jego inwentarza, należy przedewszystkiem podkreślić, że zastosowano tu obrzęd pogrzebowy, typowy dla późnej epoki przedrzymskiej, który przetrwał poprzez starszy okres rzymski do młodszego¹⁾. Charakterystyczne dla obrządku ciepłopalnego w okresie rzymskim poddawanie działaniu ognia przedmiotów, które do grobu wkładano, występuje wyraźnie i w tym wypadku.

Sprzączka i pojedyncza fibula przemawiałyby za tem, że mamy tu do czynienia z grobem męskim²⁾, igła, zdawałoby się, przecy temu.

Najbardziej charakterystyczną dla chronologii znaleziska jest przedewszystkiem fibula, następnie sprzączka.

Fibula z podwiniętą nóżką występuje w późnym okresie rzymskim. Pochodzenie jej zostało ustalone, jako nadczarnomorskie. Rozprzestrzenienie przypisywane jest wpływowi gockim.

Odmiana, występująca w grobie w Sobolewie, t. zw. kuszowata, o dolnej cięciwie, zrobionej wraz z sprężynką i szpilą z oddzielnego kawałka drutu, jest późniejszą i sięga dalej na północ³⁾.

Według typologii Almgrena⁴⁾ omawiana fibula dałaby się nawiązać do jego

¹⁾ J. Kostrzewski: „Wielkopolska w czasach przedhistorycznych“. Wyd. II. Poznań. 1923, str. 148, 168, 192.

²⁾ E. Blume: „Die germanischen Stamme und die Kulturen zwischen Oder und Passarge zur römischen Kaiserzeit“. 1912, cz. I.

³⁾ Kostrzewski, str. 198, rys. 712, Blume, I. c.

⁴⁾ O. Almgren: „Studien über nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte. Stockholm 1897. Album. Tabl. VII.

typu 162, a wówczas wiek jej należałoby określić na III-ci po Chr. Blume tę odmianę fibul zalicza do swego okresu C.

Sprzączka, składająca się z dwu części, o ramie okrągłej, jest charakterystyczna dla wczesnego okresu rzymskiego, przyczem rama z drutu, jak to ma miejsce w tym wypadku, jest starszą od tasiemkowatej. Blume zalicza ją do okr. B młodszego.

Przechodząc z kolei do fragmentów innych przedmiotów metalowych, należących do inwentarza grobu, należy zaznaczyć, że igła różni się od analogicznych znalezisk małym rozmiarem uszka, przyczem zwykle występujące w tem miejscu rozszerzenie tu nie zachodzi. Blaszką, którą możnaby uważać za część składową paska, nie da się zastosować przy okrągłej sprzączce, przeznaczenie jej musiało być więc inne.

Ceramika z grobu w Sobolewie zdaje się należeć do grupy naczyń, będących wytworem również wpływów gockich. W grupie tej obok naczyń starannie wykończonych, niekiedy toczonych na kole, znajdują się i naczynia grubej roboty; w tym wypadku mielibyśmy do czynienia z temi ostatnimi. Pewne analogje dla naczyń z Sobolewa odnajdujemy wśród ceramiki, pochodzącej z rozkopywań Chwojki¹⁾ i z poszukiwań prof. Wł. Demetrykiewicza²⁾.

Opierając się na datowaniu fibuli, jako najbardziej miarodajnej pod tym względem, grób z Sobolewa wypadłoby zaliczyć do młodszego okr. rzymskiego, przypuszczalnie do III-go w. po Chr.

RÉSUMÉ.

Le tombeau à incinération, représenté sur la fig. 1, trouvé à Sobolew, distr. Garwolin, est du type fréquent à la dernière phase de l'époque de la Tène et à l'époque romaine. La fibule et la céramique, qui y ont été trouvées, fig. 2, démontrent des influences venant des bords de la mer Noire. La fibule permet de classer cette trouvaille à la période plus récente de l'Empire romain (III-ième siècle après J. Chr.).

IHKM

Albc. 69/720/

¹⁾ W. W. Chwojka: Pola pogrebenij w sriedniem Pridnieprowji 1901 r.

²⁾ Poszukiwania archeol. w pow. trembowelskim w Galicji Wschodniej. „Mat. Antr. Arch. i Etn.” t. IV.